

Kapittel 12. Foreldelse{12}

12-1 § 12-1. Foreldelse{12-1}

(1) Foreldelsesloven gjelder med de unntak som følger av annet til femte ledd.

(2) For skatte- og avgiftskrav løper foreldelsesfristen fra utgangen av det kalenderåret da kravene, eller i tilfelle siste termin av kravene, forfaller til betaling.

(3) For forskuddsskatt løper foreldelsesfristen først fra utgangen av det kalenderåret da skattefastsettingen ble foretatt. For krav på arveavgift løper foreldelsesfristen fra det tidspunktet kravet forfaller til betaling etter §§ 10-31 og 10-32. For krav på avgift av gaver og utdelinger fra uskiftebo begynner fristen likevel ikke i noe tilfelle å løpe før det beviselig er gitt melding til avgiftsmyndigheten om gaven eller utdelingen i samsvar med arveavgiftsloven § 25 annet ledd.

(4) For arveavgift er foreldelsesfristens lengde ti år.

(5) Er foreldelsen avbrutt etter [lov 18. mai 1979 nr. 18](#) om foreldelse av fordringer § 17, foreldes ikke senere forfalte forsinkelsesrenter av skatte- eller avgiftskravet før hovedstolen foreldes.

12-1.1 Forarbeider{12-1.1}

- [Ot.prp. nr. 83 \(2004–2005\)](#) Om lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) kap. 16 og kap. 27 s. 187–188 og [Innst. O. nr. 130 \(2004–2005\)](#) s. 31 og 32.
- [Ot.prp. nr. 38 \(1977–78\)](#) Om lov om forelding av fordringer s. 42–44 og s. 75–76.
- [Prop. 38 L \(2015–2016\)](#) Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) s. 296 og s. 350.

12-1.2 Generelt om § 12-1{12-1.2}

Bestemmelsen regulerer foreldelse av skatte- og avgiftskrav.

Det fremgår av bestemmelsens første ledd at foreldelsesloven gjelder for skatte- og avgiftskrav med de unntak som følger av bestemmelsens annet til femte ledd.

Unntakene gjelder foreldelsesfristens utgangspunkt og lengde, samt foreldelse av renter. Disse særlige reglene går foran de alminnelige reglene i foreldelsesloven.

Begrepet foreldelse At et pengekrav foreldes, vil si at kravet faller bort på grunn av alder, selv om det ikke er betalt. Det medfører at kreditor ikke lenger har rett til å kreve betaling. Hvis en skyldner *av eget tiltak* betaler et foreldt krav, er imidlertid hovedregelen at skyldneren ikke har krav på å få beløpet tilbakebetalt.

Hensyn bak foreldelse Det er en rekke hensyn som begrunner reglene om foreldelse av fordringer. Dels er reglene begrunnet i at de skal stimulere til at fordringer gjøres opp. Dels er de begrunnet i retts tekniske hensyn, siden det, etter hvert som tiden går, vil bli stadig vanskeligere for skyldneren å bevise at kravet er betalt. Reglene skal også ta hensyn til at debitor skal kunne ta kreditors manglende pågang som et tegn på at kravet er frafalt, og kunne innrette seg på at kravet ikke lenger eksisterer der vedkommende ikke har hatt noen pågang fra kreditor.

Passivitet I de tilfellene hvor foreldelsesloven eller særlovgivningen regulerer et forhold rundt foreldelse, vil anførsler om ulovfestede regler om passivitet som utfyllende eller alternative til de standpunktene som lovgiver har tatt, normalt ikke føre fram. Dette er tilfellet f.eks. ved tilleggsfrist for foreldelse etter avholdt utleggsforretning. Så lenge lovgiver har bestemt at tilleggsfristen er ti år, vil passivitet i denne perioden ikke føre til at kravet bortfaller, og kreditor vil som hovedregel kunne forholde seg passiv gjennom hele perioden uten at kravet faller bort før det er gått ti år.

Foreldelsesbestemmelsenes formål og begrunnelse er viktige tolkningsmomenter dersom det oppstår tvil om hvordan foreldelsesreglene er å forstå.

I det følgende vil de særlige reglene som finnes i skattebetalingsloven § 12-1 annet til femte ledd kommenteres. Deretter omtales de generelle bestemmelsene i foreldelsesloven, med fokus på problemstillinger som oppstår for skatte- og avgiftskrav.

12-1.3 § 12-1 første ledd – Foreldelseslovens betydning{12-1.3}

Bestemmelsens første ledd angir at foreldelsesloven gjelder for skatte- og avgiftskrav, med de unntak som er oppramset i øvrige ledd i bestemmelsen. Dette er i utgangspunktet en unødvendig presisering ettersom foreldelsesloven gjelder med mindre annet er bestemt, jf. foreldelsesloven §§ 1 og 30. Presiseringen er imidlertid inntatt av informasjonshensyn.

Hovedregel 3 år Den alminnelige foreldelsesfristen er tre år, jf. foreldelsesloven § 2. Denne fristen gjelder for alle skatte- og avgiftskravene etter skattebetalingsloven, med unntak av arveavgift og ansvarsbeløp etter § 16-20 fjerde ledd. Arveavgift foreldes etter ti år, jf. § 12-1 fjerde ledd. Se mer om dette i <ZREF RID="12-1.6">. Ansvarsbeløp som er oppstått som følge av manglende innbetaling av forskuddstrekk eller utleggstrekk, jf. § 16-20, foreldes etter regelen i foreldelsesloven § 9, jf. skattebetalingsloven § 16-20 fjerde ledd. Bestemmelsen innebærer at ansvarskravet for forskuddstrekk eller utleggstrekk som hovedregel foreldes etter tre år fra tidspunktet da skatteoppkreveren eller skattekontoret som skadelidt ble kjent med, eller burde blitt kjent med, kravets eksistens og den trekkansvarlige. Kravet vil uansett foreldes etter 20 år, jf. foreldelsesloven § 9 annet ledd. Se nærmere om utgangspunktet for fristene i <ZREF RID="12-1.4">.

Den opprinnelige fristen kan avbrytes gjennom en fristavbrytende handling, slik at en ny frist starter å løpe. Videre kan det løpe tilleggsfrister i de tilfeller der kreditor ikke har mulighet til å benytte seg av de fristavbrytende tiltak etter foreldelsesloven §§ 14–19. Der det har oppstått en ny frist fordi det er gjennomført en fristavbrytende handling eller det løper en tilleggsfrist, vil ikke kravet foreldes før den nye fristen er utløpt, selv om kravet ville vært foreldet etter den alminnelige foreldelsesfristen.

Reglene om fristavbrytende tiltak og tilleggsfrister gjelder for alle skatte- og avgiftskravene, uavhengig av den opprinnelige fristen, og vil bli nærmere behandlet under <ZREF RID="12-1.8"> og <ZREF RID="12-1.9">. For tilbakesøkingsskrav gjelder samme regler som for skatte- og avgiftskrav, jf. skattebetalingsloven § 1-3. I <ZREF RID="12-1.10"> kommenteres kort noen spesielle forhold knyttet til foreldelse og utlandet.

12-1.4 § 12-1 annet ledd – Friststart for skatte- og avgiftskrav{12-1.4}

Vanligvis begynner foreldelsesfristen å løpe fra det tidspunktet da kreditor tidligst kan kreve å få oppfyllelse av kravet, jf. foreldelsesloven § 3. **Hovedregel for skatte- og avgiftskrav** Skattebetalingsloven § 12-1 annet ledd gjør imidlertid et unntak fra denne regelen for skatte- og avgiftskrav, slik at fristen for slike krav først starter å løpe ved utgangen av «det kalenderåret da kravene, eller i tilfelle siste termin av kravene, forfaller til betaling». Bestemmelsen gjelder alle skatte- og avgiftskrav (med unntak av de tilfellene som reguleres av tredje ledd), og er begrunnet i de praktiske hensyn som gjør seg gjeldende i masseinnkrevingen av skatte- og avgiftskravene. Bestemmelsen gjør det lettere for både kreditor og debitor å holde oversikt over når foreldelsesfristen begynner å løpe.

Regelen innebærer en endring fra tidligere rett når det gjelder innenlands merverdiavgift ettersom friststart for merverdiavgift fulgte den alminnelige bestemmelsen i foreldelsesloven § 3. Denne regelen medførte at foreldelsesfristen startet å løpe fra forfallstidspunktet for den enkelte termin.

Merverdiavgift er omfattet av regelen i § 12-1 annet ledd som bestemmer at «for skatte- og avgiftskrav løper foreldelsesfristen fra utgangen av det kalenderår da kravene, eller i tilfelle siste termin av kravene, forfaller til betaling». Den nærmere fastlegging av fristens utgangspunkt for merverdiavgift avhenger av hvorvidt hver termin blir å anse som et selvstendig krav, eller om man skal anse merverdiavgiften som ett krav som forfaller til betaling i flere terminer i løpet av året. I førstnevnte tilfelle vil foreldelsesfristen begynne å løpe fra utgangen av det aktuelle året for 1. til 5. termin, mens den vil starte å løpe først ett år senere for 6. termin. Dette som en følge av at 6. termin forfaller 10. februar i det etterfølgende året. I sistnevnte tilfelle vil foreldelsesfristen begynne å løpe for alle seks terminer fra utgangen av det aktuelle året 6. termin forfaller til betaling.

Skattedirektoratet antar at sistnevnte forståelse må legges til grunn for innenlands merverdiavgift. Dette under henvisning til at bestemmelsen er en videreføring av § 48 a første ledd i skattebetalingsloven av 1952, som var begrunnet i praktiske hensyn, se [Ot.prp. nr. 83 \(2004–2005\)](#) s. 107. Regelen medfører at innenlands merverdiavgift som gjelder samme år får et felles fristutgangspunkt for foreldelse. Direktoratet legger videre vekt på at tilsvarende forståelse har vært lagt til grunn for

krav på arbeidsgiveravgift, hvor også siste termin forfaller i det påfølgende år. Foreldelsesfristen for 1. til 6. termin merverdiavgift starter således å løpe fra utgangen av det aktuelle året 6. termin forfaller til betaling.

For innenlands særavgifter som forfaller til betaling etter § 10-40 annet ledd, samt toll, merverdiavgift ved innførsel og særavgifter belastet tollkreditten eller dagsoppgjør, har Finansdepartementet imidlertid lagt førstnevnte forståelse til grunn. Krav som forfaller dag for dag (dagsoppgjør) eller den 18. i påfølgende måned (de øvrige omtalte krav), er alle å anse som et selvstendig krav i tilknytning til forståelsen av § 12-1 annet ledd.

Unntak Det foreligger avvikende regler om foreldelsesfristens utgangspunkt for forskuddsskatt og arveavgift, se nærmere om dette i <ZREF RID="12-1.5">. Videre er foreldelsesfristens utgangspunkt et annet for ansvarskrav etter § 16-20 (ansvar for forskuddstrekk og utleggstrekk), da slike krav foreldes etter reglene i foreldelsesloven § 9, se § 16-20 fjerde ledd. Bestemmelsen i foreldelsesloven § 9 oppstiller to alternative frister med ulike fristutgangspunkt. Fristen på tre år løper fra det tidspunktet «da skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». Det er skatteoppkreveren som i slike situasjoner anses å være den skadelidte, og foreldelsesfristen vil derfor begynne å løpe fra det tidspunktet skatteoppkreveren har eller burde ha skaffet seg den nødvendige kunnskapen som nevnt i § 9. Slik kunnskap vil skatteoppkreveren eksempelvis få ved at det avdekkes at arbeidsgiver ikke innbetaler forskuddstrekket. Alternativet «burde ha skaffet seg kunnskap» kan være aktuelt dersom skatteoppkreveren overser opplysninger i en bokettersynsrapport, eller i en boinnberetning om at trekkplikten er misligholdt. Den absolutte fristen på 20 år, starter å løpe fra det tidspunktet da arbeidsgiver skulle ha gjennomført trekket. Dette innebærer at et ansvarskrav vil foreldes senest 20 år etter det tidspunktet trekket skulle blitt gjennomført. Nærmere om foreldelse av ansvarskrav § 16-20 fjerde ledd, se <ZREF RID="16-20.6">.

Ulike forfallstidspunkt Det er viktig å finne fram til forfallstidspunktet for kravet slik at det blir klart hvilket kalenderår som er utgangspunktet for foreldelsesfristen. Forfallstidspunktet for de forskjellige kravene er varierende og behandles derfor kort nedenfor. Reglene om forfall står i skattebetalingsloven kap. 10, og er nærmere beskrevet i håndbokens kap. 10. Nedenfor er det gjort rede for forfallstidspunktet og friststarten for noen sentrale skatte- og avgiftskrav.

Restskatt for personlige skattytere Restskatt for personlige skattytere forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter, likevel tidligst 20. august i skattefastsettingsåret, jf. skattebetalingsloven § 10-21 første ledd. Foreldelsesfristen for restskatt med renter for eksempelvis inntektsåret 2016 begynner å løpe 31. desember 2017, uansett når i 2016 kravet eller terminen forfalt til betaling. Skulle terminforfall for henholdsvis 1. og 2. termin av restskatten komme på hver sin side av årsskiftet, beregnes foreldelsesfristen fra utgangen av det året da siste termin forfalt til betaling.

Restskatt for upersonlige skattytere Restskatt for upersonlige skattytere forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter, jf. skattebetalingsloven § 10-21 tredje ledd.

Arbeidsgiveravgift Arbeidsgiveravgift forfaller til betaling hver 15. januar, 15. mars, 15. mai, 15. juli, 15. september og 15. november. Tidligere var det, ved en

henvisning til § 5-11, sammenfall mellom fristen for levering av terminoppgave og forfallsfrist. Dette ble endret i forbindelse med innføringen av a-ordningen 1. januar 2015. Forfallsfristen framgår nå direkte av forfallsbestemmelsen i § 10-10. Foreldelsesfristen begynner å løpe fra det samme tidspunktet for samtlige seks terminer, altså fra utgangen av det kalenderåret da siste termin forfalt til betaling. Da siste termin for arbeidsgiveravgift for inntektsåret 2016 forfaller til betaling 16. januar 2017, vil foreldelsesfristen begynne å løpe 31. desember 2017 for samtlige arbeidsgiveravgiftsterminer i 2016.

Merverdiavgift Ifølge skattebetalingsloven § 10-30 forfaller innenlands merverdiavgift til betaling samme dag som det skal leveres skattemelding etter merverdiavgiftsloven § 15-8. De ulike fristene og forfall for betaling er nærmere beskrevet i <ZREF RID="10-30.4">. Merverdiavgift forfaller i terminer i løpet av året, og for samtlige terminer starter foreldelsesfristen å løpe ved utgangen av det kalenderåret da siste termin forfalt til betaling, jf. beskrivelsen ovenfor.

Innførselsavgifter Krav på merverdiavgift, toll og særavgifter som oppstår ved innførsel og som belastes tollkreditten, forfaller den 18. i måneden etter innførsel, jf. § 10-41 annet ledd. Her skal hver enkelt av de inntil 12 terminene anses som selvstendige skatte- og avgiftskrav i tilknytning til § 12-1 annet ledd. Krav som belastes dagsoppgjørsordningen, får tilsvarende daglige «terminer» som hver er et skatte- og avgiftskrav, jf. § 10-41 tredje ledd.

Tilsvarende forståelse er lagt til grunn for **Innenlands særavgifter** innenlands særavgifter som forfaller til betaling samtidig som det skal leveres skattemelding, jf. § 10-40 annet ledd.

Årsavgift Krav på årsavgift for kjøretøy som 1. januar står registrert i motorvognregisteret, forfaller til betaling 20. mars, jf. § 10-40 første ledd bokstav a.

Vektårsavgift Krav på vektårsavgift for kjøretøy som 1. januar eller 1. juli er registrert i motorvognregisteret, forfaller til betaling i to like terminer henholdsvis 20. februar og 20. august.

Renter Renter etter skattebetalingsloven kap. 11 omfattes som utgangspunkt av begrepet skatte- og avgiftskrav, jf. skattebetalingsloven § 1-1 tredje ledd. Rentene vil dermed være omfattet av bestemmelsen om fristens utgangspunkt i § 12-1, jf. [Ot.prp. nr. 83 \(2004–2005\)](#) s. 109. Det fremgår her at departementet anså det som overflødig med en særlig regel om at utgangspunktet for beregning av foreldelsesfristen for renter skal være den samme som for hovedkravet. Foreldelsesfristen for renter er 3 år, jf. foreldelsesloven § 3. Dersom hovedkravet foreldes, vil imidlertid også rentene foreldes, jf. foreldelsesloven § 24. Det foreligger en særskilt regel om foreldelse av senere forfalte renter ved avholdelse av utleggsforretning for hovedkravet. Se nærmere om dette i <ZREF RID="12-1.7">.

Endring av skatte- og avgiftskrav Ved økning av et skatte- eller avgiftskrav som følge av vedtak om endring eller egenretting, vil foreldelsesfristen for økningen starte å løpe ved utgangen av det kalenderåret økningen forfaller til betaling. Dersom eksempelvis skatten blir forhøyet ved endret fastsetting, blir foreldelsesfristen for økningen beregnet fra utgangen av det kalenderåret da økningen forfalt til betaling. Økning etter et endringsvedtak forfaller tre uker etter at melding om vedtaket er sendt, og økning etter egenretting har forfall tre uker etter melding om endringen er kommet fram til skatte- og avgiftsmyndighetene, jf. skattebetalingsloven § 10-53.

Hvis en økning for inntektsåret 2014 f.eks. forfaller til betaling 1. april 2017, vil fristens utgangspunkt for denne del av kravet regnes fra utgangen av 2017. Forfallsfristen for økning av skatt og avgift etter vedtak om endring mv. og egenretting er nærmere beskrevet i pkt. 10-53.

Andre skatte- og avgiftskrav etter § 10-51 For andre skatte- og avgiftskrav som følger av § 10-51, eksempelvis tilleggsskatt, tilleggsavgift og tilleggstoll, forfaller kravet til betaling tre uker etter at melding om kravet er sendt. Foreldelsesfristen starter da å løpe fra utgangen av kalenderåret da kravet forfalt til betaling.

12-1.5 § 12-1 tredje ledd – Friststart for forskuddsskatt og arveavgift{12-1.5}

Bestemmelsen gir særlige regler for når foreldelsesfristen starter å løpe for forskuddsskatt og arveavgiftskrav, og er en videreføring av tidligere rett.

For forskuddsskatt begynner foreldelsesfristen først å løpe fra utgangen av det kalenderår da fastsettingen ble foretatt. Regelen er begrunnet i praktiske hensyn, jf. [Ot.prp. nr. 38 \(1977–78\)](#) Om lov om forelding av fordringer, s. 42–44.

Forskuddsskatt for personlige skattytere I henhold til skattebetalingsloven § 10-20 forfaller forskuddsskatten for personlige skattytere i fire like store terminer. Som eksempel vil forskuddsskatt for 2016 forfalle til betaling 15. mars 2016, 18. mai 2016, 15. september 2016 og 15. november 2016. Etter hovedregelen skulle foreldelsesfristen starte og løpe 31. desember 2016. Unntaket i § 12-1 tredje ledd medfører at fristen først begynner å løpe ved utgangen av det året fastsettingen ble foretatt, det vil si 31. desember 2017. Dette fører til at man får samme utgangspunkt for foreldelsesfristen for forskuddsskatt og restskatt som gjelder det samme inntektsåret.

Forskuddsskatt for upersonlige skattytere I henhold til skattebetalingsloven § 10-20 tredje ledd skal forskuddsskatt for upersonlige skattytere betales i to terminer som forfaller året etter inntektsåret. Forskuddsskatt for eksempelvis inntektsåret 2016 forfaller til betaling henholdsvis 15. februar og 18. april 2017. Foreldelsesfristen vil dermed løpe fra 31. desember 2017 ettersom fastsettingen foretas samme året som forskuddsskatten betales.

Arveavgift Foreldelsesfristen for arveavgift regnes fra det tidspunktet kravet forfaller til betaling, likevel slik at fristen for avgift av gaver og utdelinger fra uskiftebo uansett ikke starter å løpe før avgiftsmyndigheten har mottatt melding i samsvar med arveavgiftsloven § 25 annet ledd. Regelen er en videreføring av tidligere § 33 a annet ledd i arveavgiftsloven. Forfallstidspunktet for arveavgift reguleres i skattebetalingsloven § 10-31, og ifølge bestemmelsen forfaller arveavgiften til betaling etter forskjellige frister, avhengig av når rådigheten over midlene anses å være ervervet, jf. arveavgiftsloven §§ 9 og 10. **Privat skifte** Dersom arven er utlagt ved privat skifte, anses rådigheten over midlene å være ervervet ved arvelaters død, jf. arveavgiftsloven § 9 første ledd bokstav a. Arveavgiften forfaller så til betaling tolv måneder etter dette ervervstidspunktet, jf. skattebetalingsloven § 10-31 første ledd bokstav a. **Offentlig skifte** Dersom arven skiftes ved offentlig skifte, anses rådigheten over midlene å være ervervet ved utlodningen, jf. skattebetalingsloven § 10-31 første ledd bokstav b. Arveavgiften forfaller til betaling straks etter dette ervervstidspunktet og foreldelsesfristen løper altså fra dette

tidspunktet, jf. arveavgiftsloven § 20 første ledd bokstav b. Dersom arven ikke erverves ved offentlig eller privat skifte, forfaller arveavgiften til betaling tre måneder etter at rådigheten anses ervervet, jf. arveavgiftsloven § 20 første ledd bokstav c. Dette vil typisk gjelde forskudd på arv eller annen arveavgiftspliktig gave, jf. arveavgiftsloven § 2, som anses ervervet når gaven ytes, jf. arveavgiftsloven § 9 første ledd bokstav d. Det er i arveavgiftsloven § 20 annet og tredje ledd gjort noen unntak og presiseringer fra ovennevnte regler. Unntak er blant annet gjort dersom saken ved arveavgiftsberegningen etter første ledd ikke er godt nok opplyst. Disse bestemmelser behandles ikke nærmere her.

Unntak ved senere fastsatt avgiftsbeløp Etter skattebetalingsloven § 10-31 fjerde ledd forfaller arveavgiften først til betaling en måned etter at foreløpig eller endelig arveavgiftsfastsettelse er meddelt den avgiftspliktige. Dette medfører at forfalltidspunktet i forhold til fristene i bestemmelsens første ledd bokstav a og c utsettes dersom arveavgiften på dette tidspunktet ikke er fastsatt av skattekontoret. Dersom boet er skiftet av tingretten forfaller arveavgiften uansett ved utlodning av midlene.

12-1.6 § 12-1 fjerde ledd – Foreldelsesfristens lengde for arveavgift{12-1.6}

Skattebetalingsloven § 12-1 fjerde ledd oppstiller en foreldelsesfrist på 10 år for arveavgift. Bestemmelsen medfører et unntak fra den alminnelige foreldelsesfristen på tre år etter foreldelsesloven § 2. Regelen er en videreføring av tidligere § 33 a i arveavgiftsloven. Noe av bakgrunnen for etableringen av denne bestemmelsen er at gaver, arv og forskudd på arv ikke alltid meldes til arveavgiftsmyndighetene. Det er derfor behov for en lang foreldelsesfrist for å unngå at avgiftskravene er foreldet når forholdet senere kommer for dagen.

Ifølge skattebetalingsloven § 11-1 plikter den arveavgiftspliktige å svare forsinkelsesrenter dersom avgiften ikke betales rettidig. Rentene foreldes sammen med avgiftskravet, jf. foreldelsesloven § 24 annet ledd.

12-1.7 § 12-1 femte ledd – Foreldelsesfristen for forsinkelsesrenter etter begjæring om tvangsfullbyrdelse som fristavbrytende tiltak{12-1.7}

Bestemmelsen er et unntak fra hovedregelen i foreldelsesloven om foreldelse av renter.

Foreldelseslovens regler om renter Etter foreldelsesloven kan rentekrav foreldes på to måter, aksessorisk eller selvstendig. Hovedregelen er aksessorisk foreldelse, dvs. at rentekravet foreldes samtidig med hovedkravet, jf. foreldelsesloven § 24 annet ledd. Begrepet «rente» er etter denne bestemmelsen ment å omfatte både forfalt og påløpt rente. Rentekravet kan også foreldes på selvstendig grunnlag etter foreldelsesloven §§ 2 og 3, selv om hovedkravet ikke er foreldet. Dette gjelder eksempelvis i tilfeller der foreldelse for hovedstolen er avbrutt, men det fristavbrytende tiltaket ikke omfatter rentekravet. I slike tilfeller vil rentekravet foreldes før hovedstolen.

I de tilfeller der det foreligger en begjæring om utlegg vil foreldelsesfristen for kravet avbrytes, jf. foreldelsesloven § 17. Det vil da løpe en ny foreldelsesfrist på ti

år for den delen av kravet som ikke ble dekket av utleggsforretningen, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 3. Den nye tiårsfristen omfatter ikke renter som påløper etter begjæringstidspunktet, kun de allerede påløpte rentene som er nevnt i begjæringen. Selve kravet foreldes dermed etter ti år, mens de senere forfalte rentene foreldes etter kun tre år. **Særregelen i femte ledd** Skattebetalingsloven § 12-1 femte ledd er en særbestemmelse om foreldelse av *senere forfalte* renter i de tilfeller der foreldelsen av hovedkravet (og eventuelle påløpte renter på begjæringstidspunktet) er avbrutt ved begjæring om tvangsfullbyrdelse etter foreldelsesloven § 17. Av bestemmelsen fremgår det at slike fristavbrytende tiltak fører til at senere forfalte renter av skatte- og avgiftskravet ikke foreldes før kravet selv foreldes. Formålet med særregelen er å effektivisere og forenkle innkrevingen ved at innkrevingsmyndighetene unngår å måtte avholde utleggsforretninger som bare har til hensikt å avbryte foreldelse av renter. Tidligere medførte slike utleggsforretninger et betydelig merarbeid for innkrevingsmyndighetene, i tillegg til å påføre skyldneren ekstra kostnader i form av gebyrer knyttet til utleggsforretningene.

Eksempel: Et krav forfaller til betaling 10. oktober 2015 og betales ikke ved forfall. Utleggsforretning avholdes for kravet 10. oktober 2016 og det oppnås ny foreldelsesfrist på ti år. Den nye foreldelsesfristen vil omfatte hovedstolen, påløpte renter som er tatt med i utleggsforretningen og senere påløpte renter.

Som det fremkommer av lovteksten er det kun «senere forfalte forsinkelsesrenter» som omfattes av bestemmelsen i femte ledd og som ikke foreldes før hovedkravet selv foreldes. Forsinkelsesrenter som allerede var forfalt ved fristavbruddstidspunktet er således ikke omfattet av den nye foreldelsesfristen. Forfalte renter må derfor tas med i utleggsbegjæringen, og eventuelt utleggsforretningen, dersom de skal omfattes av den nye foreldelsesfristen. I motsatt fall vil disse foreldes etter tre år, jf. foreldelsesloven § 2.

Spesifiseringskravet Det er ikke oppstilt et strengt krav til spesifisering av rentekravet, og både teori og rettspraksis har fastslått at det er tilstrekkelig i en utleggsbegjæring eller et trekkpålegg å vise til at kravet er rentebærende. Se f.eks. Eidsivating lagmannsretts kjennelse av 19. november 1996 der retten kom til at «Det er da ikke nødvendig at det fremgår uttrykkelig av den enkelte utleggsforretning hvilket beløp tillegget gjelder for at også renter og omkostninger fram til utleggsforretningen skal være omfattet av den avbrytelse av foreldelsesfristen som inntreer ved utlegget, jf. foreldelsesloven § 17 nr. 1. Den nye tiårsfristen gjelder for det krav som var grunnlaget for tvangsforretningen, herunder et rentekrav, selv om dette i begjæringen ikke er tillagt kapitalbeløpet, jf. Kjøenstad/Tjomsland: Foreldelsesloven s. 64.» Se også Borgarting lagmannsretts kjennelse av 27. november 2003.

Hovedstolen betales i løpet av tiårsfristen Der hovedstolen innbetales i løpet av tiårsfristen får dette ingen betydning for den tiårsfristen som rentene i sin tid fikk gjennom denne bestemmelsen. Dersom hovedstolen f.eks. innbetales tre år etter tvangsforretningens slutning, vil de senere påløpte rentene først foreldes ved utløpet av tiårsfristen.

12-1.8 Generelle bestemmelser i foreldelsesloven – Fristavbrudd{12-1.8}

Hva som er å regne som fristavbrytende handlinger følger av foreldelsesloven §§ 14–19. Bestemmelsene omfatter ulike typer tiltak som fører til avbrytelse av foreldelsesfristen. På området innkreving av skatte- og avgiftskrav er skyldnerens erkjennelse og tvangfullbyrdelse de mest aktuelle typetilfellene av fristavbrytende handlinger, men også rettslige skritt og administrativ avgjørelse, samt konkurs, gjeldsforhandling og skifte kan være aktuelle alternativer.

Foreldelseslovens regler om fristavbrudd er uttømmende, det vil si at kreditor ikke kan avbryte foreldelsesfristen på annet vis enn det loven foreskriver. Dette gjelder selv om skyldneren er klar over foreldelsesreglene, men bevisst unnlater å gjøre kreditor oppmerksom på dette inntil fristen er ute.

12-1.8.1 *Erkjennelse – vilkår for og virkning av foreldelsesavbrudd{12-1.8.1}*

Vilkår for avbrudd Foreldelsesfristen avbrytes dersom en skyldner erkjenner sin forpliktelse overfor kreditor, jf. foreldelsesloven § 14. Erkjennelsen kan enten være uttrykkelig eller den kan fremgå indirekte av skyldnerens handlemåte, såkalt konkludent atferd. En erkjennelse innebærer at skyldneren innrømmer å skylde penger, men trenger ikke å innebære noe betalingsløfte. Erkjennelsen må skje av skyldneren selv eller noen som kan forplikte skyldneren, og den må være avgitt overfor kreditor eller den som representerer denne. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig at skyldneren overfor en tredjemann erkjenner å skylde kreditor penger. Uttrykkelig erkjennelse fra skyldneren, f.eks. ved at han avgir et løfte om betaling, medfører sjelden noen problemer med hensyn til spørsmålet om foreldelse. Det er i disse tilfellene klart at foreldelsesfristen er avbrutt.

Mer usikkert er det ved spørsmål om skyldneren «ved sin handlemåte» har erkjent kravet. Man kan her tenke seg flere alternativer, og opplistingen nedenfor er ikke ment å være uttømmende:

Betaling av renter: Dersom man betaler renter, innebærer dette samtidig en erkjennelse av å skylde hovedkravet som står i forhold til den betalte renten. Dette fremgår uttrykkelig av foreldelsesloven § 14.

Løfte om betaling: Dersom en skyldner lover å betale kravet, er også dette en erkjennelse, jf. foreldelsesloven 14. Dersom løftet gjelder betaling av deler av kravet, må dette antakelig anses som en delvis erkjennelse, som bare avbryter foreldelse for den delen av kravet som betalingsløftet gjelder for.

Delvis betaling: Hvorvidt en delbetaling fra en skyldner også er å anse som en erkjennelse av det resterende kravet, må bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Det antas imidlertid at en delbetaling vil anses som en erkjennelse av restbeløpet i de tilfeller der skyldneren har omtalt delbetaling som et avdrag og restgjeldens størrelse er på det rene.

Søknad om lempning: En søknad om lempning anses som en erkjennelse, med mindre skyldneren uttrykkelig tar forbehold om kravets eksistens. Se nærmere i kjennelse inntatt i [Rt. 1997 s. 920](#), der Høyesteretts kjæremålsutvalg slo fast: «I vanlige gjeldsforhold vil en anmodning om utsettelse av betalingstidspunktet normalt bli fortolket som en erkjennelse av betalingsplikt, jf. Kjønstad/Tjomsland, Foreldelsesloven (1983) side 107, og dermed medføre en ny foreldelsesfrist, jf.

foreldelsesloven § 20 [...] Dersom skatten ikke betales, og det blir spørsmål om tvangsinndrivelse, må de samme prinsipper gjelde: Begjæring om utsettelse med inndrivelsen vil i hvert fall i forbindelse med innbetaling av skatt, normalt anses som en erkjennelse av at beløpet skulle vært betalt.» Videre fant retten at en erkjennelse gjelder hele kravet, med mindre det fremgår at skyldner er uenig i kravets størrelse.

Skyldner bestrider kravet: Dersom skyldner bestrider kravet overfor fordringshaver, foreligger ingen erkjennelse. Dette gjelder selv om skyldneren foretar handlinger eller kommer med utsagn som ellers normalt må oppfattes som en fristavbrytende erkjennelse f.eks. avdragsbetaling eller anmodning om henstand, jf. [Rt. 2015 s. 678](#). Dette gjelder likevel ikke hvis han erkjenner forpliktelsen til å betale det opprinnelige fastsatte skatte- eller avgiftskravet samtidig som han klager på fastsettelsen, se avsnitt 39 i nevnte avgjørelse og [Rt. 1997 s 920](#).

Skyldneren oppgir kravet i skattemeldingen: At en skyldner oppgir kravet i skattemeldingen vil ikke anses som en erkjennelse. Skattemeldingen avgis til skattekontoret. Erkjennelsen må skje overfor kreditor, det vil si overfor innkrevingsmyndighetene. Det anses ikke å foreligge noen identifikasjon mellom disse, men det kan være et sterkt bevismoment.

Skyldneren ber om en oversikt over restansene: Det at en skyldner tar kontakt med skatte- og avgiftsmyndighetene og ber om en oversikt over sine restanser, er ikke å anse som en erkjennelse.

Virkning av avbrudd Dersom foreldelsen er avbrutt gjennom erkjennelse, følger det av foreldelsesloven § 20 at det løper en ny foreldelsesfrist etter reglene i foreldelsesloven. Den nye foreldelsesfristen vil dermed som hovedregel være på tre år, jf. foreldelsesloven § 2. Dette er utgangspunktet for alle skatte- og avgiftskrav. Unntak fra dette gjelder der foreldelsesloven har særskilte foreldelsesfrister, f.eks. der det er utstedt et gjeldsbrev for kravet. I slike tilfeller er den opprinnelige foreldelsesfristen på ti år, jf. foreldelsesloven § 5, og den nye fristen vil også være på ti år. Et annet unntak gjelder i tilfeller der særlovgivningen har særskilte regler om foreldelsesfristens lengde og regler om virkningen av avbrudd ved erkjennelse. Forholdet til særlovgivningen er regulert i foreldelsesloven § 30. Bestemmelsen sier at når det i annen lovgivning er fastsatt særlige foreldelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om foreldelse for bestemte fordringer, gjelder reglene i foreldelsesloven i den utstrekning ikke annet følger av den annen lov eller forholdets egenart. Når det gjelder arveavgiftskrav har disse en foreldelsesfrist på ti år, jf. skattebetalingsloven § 12-1 fjerde ledd, men bestemmelsen sier ingenting om erkjennelse og ny frist. Erkjennelse og virkningen av dette reguleres derfor av de alminnelige reglene i foreldelsesloven. Dette innebærer at en erkjennelse av arveavgiftskrav vil medføre en ny foreldelsesfrist på tre år, jf. foreldelsesloven § 20 jf. § 2.

12-1.8.2 Rettslige skritt m.m. – vilkår for og virkning av foreldelsesavbrudd{12-1.8.2}

Vilkår for avbrudd I henhold til foreldelsesloven § 15 avbrytes foreldelsesfristen dersom kreditor foretar en av flere former for rettslige skritt. Det nevnes her kun at bestemmelsen viser til de tilfellene hvor kreditor tar rettslige skritt

for å få dom, skjønn, voldgiftsavgjørelse eller tilsvarende avgjørelse for sitt krav. Eksempel på dette vil være der skatteoppkrever fremmer erstatningssøksmål for unnlatt innbetaling av forskuddstrekk og tar ut forliksklage. Begjæring etter skifteloven 21. februar 1930 § 11 annet ledd annet punktum er også presisert å omfattes av bestemmelsen. Også skyldneren kan avbryte foreldelse ved å ta rettslige skritt mot kreditor for å få fastsettelsesdom for kravet. Dette vil f.eks. være aktuelt der skyldner mener at kravet er uriktig.

Virkning av avbrudd Virkningen av fristavbrudd ved rettslige skritt m.m. følger av reglene i foreldelsesloven § 21 og § 22. Ifølge § 21 nr. 1 inntreer ikke foreldelse så lenge forfølgelsen pågår. Dersom fordringens eksistens fastslås som følge av forfølgelsen, løper det derimot en ny tiårsfrist regnet fra den dagen da slik avgjørelse ble truffet, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 2. Dersom forfølgningen ikke fører til forlik eller realitetsavgjørelse, løper det kun en tilleggsfrist på ett år regnet fra det tidspunktet saken er avsluttet, jf. § 22 nr. 1. Tilleggsfristen forutsetter at avvisningen eller det manglende forliket ikke skyldes forsettlige forhold på kreditors side.

12-1.8.3 Administrativ avgjørelse m.m. – vilkår for og virkning av foreldelsesavbrudd{12-1.8.3}

Vilkår for avbrudd Foreldelsesloven § 16 nr. 1 bestemmer at foreldelse avbrytes når tvist om kravet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre slik tvist. Hva som ligger i «særskilt myndighet» anses noe uklart. I teorien er det antatt at det ikke er tilstrekkelig at man har å gjøre med alminnelig forvaltningsrettslig klagebehandling. Foreldelse avbrytes selv om vedtaket kan overprøves av andre organer eller bringes inn for domstolene. Dersom saken blir forberedt av et annet organ, er det tilstrekkelig at kravet er brakt inn til dette organ for å få det avgjort. Regelen er begrunnet i hensynet til fordringshaveren. Når det er opprettet en særskilt ordning for å avgjøre tvist om en type krav, bør det være tilstrekkelig for å avbryte foreldelsen at ordningen benyttes.

Forarbeidene til foreldelsesloven ([Ot.prp. nr. 38 \(1977–1978\)](#)) nevner Klagenemnda for merverdiavgift som eksempel på et slikt forvaltningsorgan med særskilt avgjørelsesmyndighet. En klage til Klagenemnda for merverdiavgift var derfor fristavbrytende etter foreldelsesloven § 16 nr. 1. Det var mer usikkert om en klage til skatteklagenemnda hadde en slik fristavbrytende virkning. Begge disse nemndene er nå opphevet, og er fra 1. juli 2016 erstattet av en felles skatteklagenemnd.

Den nye skatteklagenemnda behandler klager på vedtak om skatt og merverdiavgift. Nemnda erstatter dagens fem regionale skatteklagenemnder, skatteklagenemndene ved Sentralskattekontoret for storbedrifter, Sentralskattekontoret for utenlandssaker og Klagenemnda for merverdiavgift. Skatteklagenemnda er uavhengig, og kan ikke instrueres av departementet eller Skatteetaten, jf. skatteforvaltningsloven § 2-9 første og annet ledd. Det er også opprettet et eget landsdekkende sekretariat som skal forberede sakene for nemnda. Tidligere var ordningen at skattekontoret skrev innstillingen til de respektive nemndene. Heller ikke sekretariatet kan instrueres i faglige spørsmål av departementet eller Skatteetaten selv om det administrativt ligger under

Skattedirektoratet, jf. skatteforvaltningsloven § 2-9 tredje ledd. Riksskattenemnda er opphevet. Tidligere kunne Skattedirektoratet bringe inn avgjørelser fra nemndene for skattesaker til denne nemnda.

Nemndsmedlemmene oppnevnes nå av Finansdepartementet, jf. skatteforvaltningsloven § 2-8 første ledd. I tillegg stilles det strengere krav til nemndsmedlemmenes utdannings- og yrkesbakgrunn enn det som fulgte av de tidligere ordningene. Nemndas leder og nestleder skal oppfylle vilkårene for å være tingrettsdommer etter domstoloven § 54. Alle de øvrige nemndsmedlemmene skal ha utdanning og arbeidserfaring som jurist, økonom, statsautorisert revisor eller registrert revisor, se skatteforvaltningsforskriften § 2-8-5. Så langt det er praktisk mulig, vil det ved oppnevningen av nemndsmedlemmene bli krevd erfaring fra skatte- eller avgiftsområdet, jf. [Prop. 1 LS \(2014–2015\)](#) side 210.

Skatteklagenemnda er blitt en helt uavhengig nemnd der kompetansekravene er blitt betydelig styrket. Den tidligere Klagenemnda for merverdiavgift hadde en mer selvstendig rolle og strengere kompetansekrav enn skatteklagenemndene. Likevel gir den nye skatteklagenemnda styrket klageordning også for merverdiavgift. Ifølge forarbeidene hadde en klage til den tidligere Klagenemnda for merverdiavgift en fristavbrytende virkning for foreldelse etter foreldelsesloven § 16 nr. 1. Dette må derfor fremdeles gjelde etter innføringen av ny skatteklagenemnd. Klage på skatt og merverdiavgift behandles nå etter samme klageordning (med unntak av skatt på petroleum og Svalbardskatt). Likhets hensyn taler med tyngde for at regelen bør være den samme for disse kravene. Etter Skattedirektoratets syn vil derfor en klage til skatteklagenemnda være fristavbrytende etter bestemmelsen både for skatte- og merverdiavgiftskrav. Vi legger til grunn at tidligere uttalelser i rettspraksis i motsatt retning, se LB-2001-2706, etter vedtakelsen av ny skatteklagenemnd ikke lenger har relevans.

Virkning av avbrudd Virkningen av fristavbrudd ved administrativ klageavgjørelse, følger som ved rettslige skritt m.m. av reglene i foreldelsesloven § 21 og § 22. Ifølge § 21 nr. 1 inntreier ikke foreldelse så lenge forfølgelsen pågår, det vil si mens klagen er til behandling hos forvaltningsorganet. Dersom fordringens eksistens fastslås som følge av den administrative avgjørelsen, løper det derimot en ny tiårsfrist regnet fra den dagen da avgjørelsen ble truffet, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 2. Dersom forfølgningen ikke fører til forlik eller realitetsavgjørelse, løper det kun en tilleggsfrist på ett år regnet fra det tidspunktet saken er avsluttet, jf. § 22 nr. 1. Tilleggsfristen forutsetter at avvisningen eller det manglende forliket ikke skyldes forsettlige forhold på kreditors side.

12-1.8.4 Tvangsfullbyrdelse – vilkår for og virkning av foreldelsesavbrudd{12-1.8.4}

Vilkår for avbrudd Foreldelsesloven § 17 nr. 1 og nr. 2 omhandler avbrudd av foreldelse ved tvangsfullbyrdelse. Av § 17 nr. 1 fremgår det at dersom kreditor har tvangsgrunnlag for sin fordring, avbrytes foreldelsesfristen ved «begjæring om tvangsfullbyrdelse (utlegg eller dekning)».

Ved at innkrevingsmyndighetene begjærer tvangsfullbyrdelse, avbrytes foreldelsesfristen. Bestemmelsen henviser til «utlegg eller dekning», og kommer som

utgangspunkt til anvendelse ved alle former for fordringsinndrivelse som nevnt i tvangfullbyrdelsesloven kap. 7 til og med 13. Fristavbruddet finner sted «ved begjæring» uten at tidspunktet er nærmere presisert i loven. Sett i sammenheng med foreldelsesloven § 29 nr. 3 vil fristavbruddet ha skjedd når begjæringen er kommet fram til eller (mest praktisk) er postlagt til rette namsmyndighet.

Hvorvidt utleggsforretningen medfører dekning eller ikke, har ingen betydning for begjæringens fristavbrytende virkning. Om det samme gjelder dersom utleggsforretningen er avholdt av en namsmann som ikke er stedlig kompetent, ble behandlet i [Rt. 2002 s. 1095](#). I dommen uttaler Høyesterett at «så lenge forretningen ikke har blitt opphevet eller endret – f.eks. etter klage – må forretningen få denne virkning selv om den er holdt av en namsmann som ikke er stedlig kompetent.» Videre uttaler Høyesterett at det ikke kan være «noe vilkår for at en utleggsforretning skal tillegges fristfornyende virkning etter foreldelsesloven § 21 nr. 3, at saksøkte er blitt lovlig varslet eller på annen måte har fått vite om forretningen.» Utleggsforretningen ble i den konkrete saken avholdt av ordinær namsmann, og det er i dommens premisser lagt til grunn at en motsatt løsning kunne ført til at krav ble foreldet uten at kreditor hadde noen mulighet til å forhindre det. Høyesterett har i vurderingen lagt vekt på at kreditor ikke bør lide rettstap for feil som namsmannen har gjort. Det samme hensynet kan etter Skattedirektoratets oppfatning ikke være like avgjørende i de tilfeller hvor særnamsmannen også er kreditor for kravet, i motsetning til ordinær namsmann.

Innkrevingsmyndigheten vil selv være ansvarlig for at den har kompetanse til å gjennomføre forretningen på utleggstidspunktet, og har selv mulighet til å forhindre at egne krav foreldes. Etter Skattedirektoratets oppfatning utgjør dette en viktig forskjell sammenlignet med situasjonen i saken for Høyesterett. Hvis kompetanseoverskridelsen er vesentlig, kan det derfor tenkes tilfeller hvor en avholdt utleggsforretning ikke vil ha en fristfornyende virkning.

Foreldelsesloven § 17 nr. 2 regulerer fristavbrytelsen når kreditor selv har myndighet til å avholde utleggsforretning gjennom særnamskompetanse. Foreldelse avbrytes i slike tilfeller når vedkommende myndighet «innen fristen berammer forretning for utleggspant eller gir pålegg om trekk til den trekkpliktige». Dersom utleggsforretningen avholdes uten forutgående berammelse, følger det av forarbeidene til foreldelsesloven at det avgjørende tidspunktet er da forretningen ble avholdt. Ved utleggstrekk vil foreldelsesfristen avbrytes på det tidspunktet det gis «pålegg om utleggstrekk til den trekkpliktige», jf. foreldelsesloven § 17 nr. 2. Slikt pålegg må på bakgrunn av foreldelsesloven § 29 nr. 3 anses være gitt idet pålegget er kommet fram til den trekkpliktige eller når det er postlagt. Det er ikke noen forutsetning at skyldneren er varslet om trekket. Dersom trekkpålegget returneres fordi det ikke er rom for trekk, vil pålegget likevel anses å være fristavbrytende. I de tilfeller der trekkpålegget ikke returneres og det heller ikke innbetales trekk, vil det avgjørende for om trekket er fristavbrytende, være om det kan sannsynliggjøres at trekkpålegget er mottatt av arbeidsgiver.

Når det gjelder bistandsordningen for utleggsforretninger, jf. skattebetalingsloven § 14-3 annet ledd, vil begjæringen om bistand til innkreving være fristavbrytende etter § 17 nr. 1. Dette er også fastslått i en kjennelse fra Hålogaland lagmannsrett av 8. desember 1999.

Virkning av avbrudd Reglene om hvilken virkning fristavbrudd ved tvangsfullbyrdelse etter foreldelsesloven § 17 får, følger av foreldelsesloven §§ 21 og 22. Det følger av § 21 nr. 1 at kravet ikke foreldes så lenge «forfølgningen pågår eller pålagt trekk hos den trekkpliktige opprettholdes». Dette medfører ikke at foreldelsesfristen slutter å løpe, men kun at foreldelse ikke finner sted når slik forfølgelse pågår.

Den videre virkningen av avbruddet er avhengig av om tvangsfullbyrdelsen ble fremmet eller ikke. Dersom en begjæring om tvangsfullbyrdelse som nevnt i foreldelsesloven § 17 fremmes uten at kreditor får full dekning for sin fordring, følger det av § 21 nr. 3 at det løper en ny frist på ti år, regnet fra *tvangsforretningens slutning*.

I de tilfeller hvor namsmannen har avholdt utleggsforretning, men saken avsluttes uten at det blir tatt utlegg, er tvangsforretningens slutning det tidspunktet da namsmannen avslutter saken i henhold til tvangsfullbyrdelsesloven § 7-25. I de tilfeller hvor forretningen for utleggspant har medført at det er tatt utlegg, reguleres hva som er tvangsforretningens slutning og friststart i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-20. Ved utleggstrekk løper fristen fra det tidspunktet den trekkpliktige underrettes om trekket, jf. [Innst. O. nr. 128 \(1992–1993\)](#) og tvangsfullbyrdelsesloven § 7-21. Det er først fra dette tidspunktet tvangsforretningen for utleggstrekk anses avsluttet.

Eksempler på situasjoner der en etter § 21 nr. 3 oppnår en ny foreldelsesfrist på ti år:

- når det tas utlegg i et objekt som ikke dekker kravet fullt ut
- ved avholdt utleggsforretning med resultat «intet til utlegg»
- når det er nedlagt utleggstrekk for kravet
- ved fremmet tvangssalg uten at det ble full dekning av kravet.

Dersom begjæring om tvangsfullbyrdelse etter foreldelsesloven § 17 ikke fremmes og dette ikke skyldes «forsettlig forhold fra fordringshaverens side», følger det av foreldelsesloven § 22 nr. 1 at det løper en tilleggsfrist på ett år etter at saken er avsluttet. Det følger av forarbeidene til foreldelsesloven ([Ot.prp. nr. 38 \(1977–1978\)](#) s. 75–76) at denne bestemmelsen er tenkt anvendt på de tilfellene der begjæring om tvangsfullbyrdelse av «formelle grunner» ikke fører fram. Det antas at det her er snakk om tilfeller der de rettslige vilkårene eller forutsetningene for å fremme tvangsfullbyrdelse ikke er oppfylt. Et typisk eksempel er dersom en utleggsbegjæring blir avvist fordi den er fremsatt for feil namsmann eller dersom et pålegg om trekk ikke blir gjennomført fordi trekkpålegget er sendt til en arbeidsgiver som skyldneren ikke lenger arbeider hos. Se f.eks. [Rt. 2002 s. 1095](#)[Rt. 2002 s. 1095](#), som er omtalt nærmere ovenfor i beskrivelsen av vilkårene for avbrudd ved tvangsfullbyrdelse.

[Rt. 1997 s. 1202](#) Dersom utleggsforretning holdes overfor et ansvarlig selskap (ANS), er utleggsforretningen også fristavbrytende for deltakerne i selskapet, jf. [Rt. 1997 s. 1202](#). [Rt. 1995 s. 1802](#) Kjennelsen viser til tvangsfullbyrdelsesloven § 4-10 hvor det står at et tvangsgrunnlag overfor et selskap også er tvangsgrunnlag overfor en selskapsdeltaker som er ansvarlig for selskapets forpliktelser, og at dette gjelder selv i de tilfeller tvangsgrunnlaget overfor selskapet ikke er særskilt vedtatt av den enkelte deltaker, jf. [Rt. 1995 s. 1802](#). Høyesteretts kjøremålsutvalg fant at sammenhengen mellom bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse i selskapsforhold og bestemmelsene om foreldelse tilsier at det ikke kan gjelde en særskilt frist for

foreldelse i forhold til selskapets deltakere i de tilfeller tvangsfullbyrdelsesloven § 4-10 får anvendelse.

Etter avvikling av et ANS/DA, foreldes krav mot deltakerne senest tre år etter at avviklingen ble registrert i Brønnøysundregistrene, jf. selskapsloven § 2-42. Det kan tenkes at det forut for avviklingen er avholdt en utleggsforretning og det er blitt regnet en ny frist på 10 år, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 3. I så fall vil det oppstå spørsmål om når kravet skal anses å være foreldet. Forholdet mellom foreldelseslovens alminnelige regler og selskapsloven § 2-42 annet ledd er ikke drøftet i forarbeidene, rettspraksis eller teori. Etter Skattedirektoratets oppfatning må man kunne legge til grunn at foreldelsesloven viker for særlovgivningen, jf. foreldelsesloven § 30 og prinsippet om *lex specialis*, slik at kravet foreldes etter selskapslovens regler, dvs. senest tre år etter at avviklingen ble registrert i Brønnøysundregistrene. Dette innebærer at løpende foreldelsesfrister kan bli forkortet. Foreldelsesfristen må i så fall kunne forlenges ved avbrudd overfor den enkelte deltaker innen treårsfristen slik at det blir regnet en ny frist på 10 år fra tvangsforretningens slutning, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 3.

Bestemmelsen i § 2-42 må antakelig også forstås slik at den kun gjelder for krav som var forfalt så tidlig at de kunne ha vært gjort gjeldende før fristens utløp. Dette innebærer at deltakerne ikke kan føle seg trygge ved utløpet av treårsfristen. Det er liten grunn til å la § 2-42 komme deltakerne til hjelp, ettersom disse neppe kan sies å ha hatt en beskyttelsesverdig forventning om at også krav som ikke kunne ha vært gjort gjeldende verken på avviklingstidspunktet eller innen treårsfristen, skal bortfalle uten videre. Skattekrav kan i mange tilfeller forfalle lenge etter at selskapet avvikles. På denne bakgrunn må det etter direktoratets mening legges til grunn at slike krav foreldes etter foreldelseslovens alminnelige regler.

I forbindelse med eierskifte kan det oppstå spørsmål om hvorvidt avbrudd av foreldelse overfor selskapet også får virkning overfor en deltaker som har trådt ut av selskapet før utleggsforretningen ble avholdt, men som fortsatt var selskapsdeltaker da kravet oppsto. Det følger av selskapsloven § 2-30 nr. 2 at når forpliktelsen har oppstått og påhviler selskapet ved eierskiftet, vil overdrageren og erververen være ansvarlige for den, en for begge og begge for en, inntil kreditor må anses å ha fritatt overdrageren for ansvar. Etter Skattedirektoratets oppfatning må det kunne utledes av denne bestemmelsen, sammenholdt med Høyesteretts kjennelse [Rt. 1997 s. 1202](#), at den etterfølgende utleggsforretningen som avbryter foreldelse, får virkning både overfor selskapet, de nåværende deltakerne og overdrageren.

12-1.8.5 Konkurs, gjeldsforhandling og skifte – vilkår for og virkning av foreldelsesavbrudd{12-1.8.5}

Vilkår for avbrudd Foreldelsesfristen avbrytes dersom kreditor begjærer skyldneren konkurs eller det begjæres offentlig skifte, jf. foreldelsesloven § 18 nr. 1. Begjæringen medfører at foreldelsesfristen avbrytes for alle de kravene kreditor har på skyldneren, ikke bare de kravene som benyttes som grunnlag for begjæringen, jf. [Ot.prp. nr. 38 \(1977–1978\)](#) s 72. Begjæringen virker imidlertid ikke fristavbrytende for andre kreditorer som har et krav mot skyldneren. Ved oppbudsbegjæring fra skyldneren eller konkursbegjæring fra andre kreditorer vil dette altså ikke virke

fristavbrytende for skattekontorets eller skatteoppkreverens krav. Begjæring om gjeldsforhandling omfattes ikke av bestemmelsen, da gjeldsforhandling bare kan begjæres av skyldneren selv. I henhold til foreldelsesloven § 29 nr. 3 avbrytes foreldelsesfristen når begjæringen er postlagt til rette vedkommende eller når den er kommet fram.

Fordringsanmeldelse i skyldnerens bo avbryter også foreldelse, jf. foreldelsesloven § 18 nr. 2. Bestemmelsen regulerer den situasjonen at gjeldsforfølgning er innledet av andre enn den kreditoren hvis krav er i ferd med å foreldes. Denne kreditoren kan da oppnå fristavbrudd ved å anmelde sitt krav i boet. Kravsanmeldelse er med andre ord en særskilt fristavbrytende handling. Foreldelsesloven § 18 nr. 2 er ikke bare begrenset til konkurs og offentlig skifte, den gjelder også ved gjeldsforhandlinger etter konkursloven og gjeldsordning etter gjeldsordningsloven. Kravsanmeldelse i forbindelse med gjeldsordning etter både konkursloven og gjeldsordningsloven avbryter foreldelse.

Fristen avbrytes formelt sett når kravet anmeldes, men i henhold til foreldelsesloven § 18 nr. 2 annet punktum avbrytes fristen på et tidligere tidspunkt dersom kravet anmeldes innen utløpet av anmeldelsesfristen. I så fall skjer fristavbruddet allerede den dagen da det ble åpnet konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven eller gjeldsordningsloven, eller offentlig skifte. Dette innebærer at et krav som foreldes i tiden mellom åpningsdagen og fordringsanmeldelse vil vekkes til live igjen ved fordringsanmeldelsen, slik at den likevel ikke anses som foreldet. Dette gjelder imidlertid ikke dersom kravet allerede på boåpningstidspunktet var foreldet.

Virkning av avbrudd Reglene om hvilken virkning fristavbrudd ved konkurs, gjeldsforhandling og skifte etter foreldelsesloven § 18 får, følger av foreldelsesloven §§ 21 og 22. Så lenge «forfølgningen pågår», skjer det ingen foreldelse, jf. foreldelsesloven § 21 nr. 1. Dersom fordringen anerkjennes i boet, løper det i tillegg ny tiårsfrist for foreldelse fra bobehandlingens slutning, jf. § 21 nr. 3 annet punktum. Det er kun aktuelt å prøve fordringer der boet gir dividende og da bare for den fordringsklassen som mottar dividende. For gjeldsordning etter gjeldsordningsloven fremgår det av foreldelsesloven § 21 nr. 3 fjerde punktum at dersom fordringen blir omfattet av en gjeldsordning, blir det regnet en ny tiårsfrist fra den dagen da fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning løp ut, eller fra den dagen da tvungen gjeldsordning ble stadfestet. Dersom en begjæring om konkurs eller offentlig skifte ikke blir tatt til følge, eller en rettidig anmeldt fordring ikke blir anerkjent eller prøvet i boet, løper det kun en ettårsfrist for foreldelse, regnet fra det tidspunktet slik avgjørelse blir tatt, jf. foreldelsesloven § 22 nr. 2 og 3. Dette medfører at de kravene som er avvist, eller ikke anerkjent i boet, ikke foreldes før ett år etter at slik avgjørelse er tatt. Det er her viktig å være klar over at bestemmelsen i foreldelsesloven § 22 ifølge rettspraksis ikke medfører at foreldelsesfristen stopper å løpe i egentlig forstand, men at det kun er gitt hjemmel for at den utsatte foreldelsen som følger av foreldelsesloven § 21 nr. 1 forlenges med ett år. En må altså ikke tolke bestemmelsen dit hen at den opprinnelige foreldelsesfristen er utvidet. Se her bl.a. [Rt. 1995 s. 568](#). Dersom avgjørelse om avvising eller ikke anerkjennelse bringes inn for en høyere instans, blir denne instansens avgjørelse utgangspunktet for beregningen av når ettårsfristen begynner å løpe, jf. foreldelsesloven § 22 nr. 2. For

gjeldsordning etter gjeldsordningsloven følger det av foreldelsesloven § 22 nr. 2 tredje punktum at dersom gjeldsordning ikke kommer i stand, så varer virkningen av avbruddet i ett år etter at det ble truffet avgjørelse om å nekte stadfestelse av tvungen gjeldsordning, eller alternativt i ett år etter at fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning løp ut.

12-1.9 Tilleggsfrister{12-1.9}

En kreditor vil som utgangspunkt kunne unngå at krav foreldes dersom vedkommende foretar visse rettslige disposisjoner, jf. reglene om fristavbrudd behandlet i avsnittet ovenfor. I tillegg til reglene om fristavbrudd er det i foreldelsesloven §§ 10–13 gitt tilleggsfrister som er ment å komme til anvendelse i de tilfellene **Situasjoner hvor foreldelsesfristen ikke kan avbrytes** hvor kreditor er avskåret fra å avbryte foreldelsesfristen etter foreldelsesloven §§ 15–18. Tilleggsfristene medfører at kravet ikke foreldes før tilleggsfristen er oversittet, til tross for at kravet ville vært foreldet etter den alminnelige foreldelsesfristen. Tilleggsfristen vil i slike tilfeller erstatte den alminnelige foreldelsesfristen. Dersom foreldelse etter den opprinnelige foreldelsesfristen inntreer senere enn hva som er tilfellet for tilleggsfristen, vil likevel ikke tilleggsfristen være avgjørende. I slike tilfeller vil tilleggsfristen kun være supplerende slik at den opprinnelige foreldelsesfristen legges til grunn. Dette vil typisk være tilfelle dersom det etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 løper tilleggsfrist på ett år, mens kravet etter foreldelsesloven § 2 først foreldes etter 3 år.

Manglende "nødvendig kunnskap" Dersom kreditor mangler nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren og av denne grunnen ikke har kunnet gjøre fordringen gjeldende, løper det etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 en tilleggsfrist på ett år, regnet fra det tidspunktet kreditor fikk eller burde skaffet seg slik nødvendig kunnskap. Manglende kunnskap om fordringen kan typisk være at kreditor ikke vet at fordringen eksisterer. I forarbeidene til foreldelsesloven er det presisert at bestemmelsen også omfatter uvitenhet om skyldnerens oppholdssted, dersom denne uvitenheten hindrer kreditor fra å gjøre fordringen gjeldende på en formålstjenlig måte. Etter bestemmelsen løper i ovennevnte tilfeller ny ettårsfrist fra det tidspunktet kreditor «fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap». Loven gir ikke anvisning på hvordan dette skjæringstidspunktet skal tolkes, utover at det vises til en aktsomhetsnorm. Dersom kreditor på tross av rimelig aktsomhet mangler kunnskap om fordringen og skyldneren, vil han ikke ha noen mulighet til å ta skritt for å avbryte foreldelsesfristen. Av forarbeidene fremgår det at kreditor er pålagt en viss undersøkelsesplikt av et rimelig omfang. Videre er undersøkelsesplikten belyst blant annet i [Rt. 1993 s. 911](#) hvor det vises til at: «Foreldelsesloven § 10 nr. 1 forutsetter en helhetsvurdering av innkrevings situasjonen hvor arten og hyppigheten av de undersøkelser som bør foretas må vurderes i forhold til kostnader, muligheten for positivt resultat med videre». Undersøkelsesplikten er i utgangspunkt uavhengig av debtors forhold. Bestemmelsen forutsetter at kreditor i rimelig omfang foretar undersøkelser for å bringe skyldnerens oppholdssted på det rene. Denne undersøkelsesplikten bortfaller ikke selv om skyldneren forsvinner og på den måten hindrer eller vanskeliggjør inndrivningen av kravet. Høyesteretts kjæremålsutvalg

bemerket til dette at: «I helhetsvurderingen vil selvfølgelig de omstendigheter skyldneren er forsvunnet under, kunne være av betydning».

Det kreves videre at uvitenheten er av en viss varighet for å berettiggeliggjøre tilleggsfrist. Dette fremgår uttrykkelig av forarbeidene. Som et eksempel nevnes det at det ikke kan anses som noen hindring for å gjøre fordringen gjeldende at en kreditor, i en periode hvor det gjenstår ni måneder før foreldelsesfristen utløp, er uvitende om hvor skyldneren bor i én måned. Den nærmere grensen for «varig uvitenhet» i § 10 forstand må trekkes skjønnsmessig. Kriteriet er i liten grad berørt i rettspraksis. I Borgarting lagmannsretts kjennelse av 12. desember 2001 (LB-2001-02747) la retten vekt på at det gjenstod to år av den ordinære foreldelsesfrist på tre år da skyldneren flyttet utenlands. Skyldneren flyttet i denne perioden på seg to ganger, først til Sverige og så til England. Kreditor var stort sett oppmerksom på hvor vedkommende befant seg i dette tidsrommet. Kreditor kunne derfor ikke høres med å ha vært uvitende om flyttingen fra Sverige til England i en kort periode.

Videre er det av betydning hvem som står for innkrevingen. Det gjelder noe strengere undersøkelsesplikt for profesjonelle fordringshavere, jf. LB-2007-42873.

Etter foreldelsesloven § 10 nr. 4 kan foreldelsesfristen ikke forlenges med mer enn til sammen ti år, regnet fra utløpet av den opprinnelige fristen.

Uovervinnelig hindringI henhold til foreldelsesloven § 10 nr. 2 gis kreditor en tilleggsfrist for foreldelse dersom foreldelse ikke kan avbrytes på grunn av norsk eller fremmed lov, eller annen uovervinnelig hindring, som ikke skyldes forhold på kreditors side. Dersom det oppstår en slik hindring, foreldes ikke kravet før tidligst ett år etter at hindringen er opphørt. Lovens ordlyd er ikke uttømmende med hensyn til hva som anses å være uovervinnelig hindring, og viser kun til norsk eller fremmed lov som eksempler. Forarbeidene gir inntrykk av at bestemmelsen kun kommer til anvendelse i de tilfellene hvor fristavbrudd etter de alminnelige reglene er umuliggjort, grunnet forhold som kreditor ikke kunne forutse eller avverge. I forarbeidene vises det likevel også til at begrepet «uovervinnelig» ikke må tas bokstavelig. Avgjørende i henhold til forarbeidene er at hindringen ikke må skyldes forhold på kreditors side. Det vises videre til at hensynet bak bestemmelsen er at kreditor i visse situasjoner ikke vil ha praktisk mulighet til å avbryte foreldelsesfristen, og at det da er rimelig å gi en tilleggsfrist. Bestemmelsen er således ikke ment å avhjelpe de situasjonene hvor foreldelse kan avverges på annen måte. Vurderingen av hvorvidt vilkåret «uovervinnelig hindring» er oppfylt må derfor vurderes ut i fra den praktiske muligheten man har til å avbryte foreldelsesfristen i det konkrete tilfellet.

Det antas at bestemmelsen må tolkes forholdsvis strengt. Se også <ZREF RID="12-1.10"> om foreldelse og utland.

Maksimalt 10 års forlengelseOgså ved tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 10 nr. 2 kan det maksimalt oppnås en forlengelse med ti år, jf. § 10 nr. 4.

Se mer om foreldelse og utland i <ZREF RID="12-1.10"> nedenfor.

12-1.10 Foreldelse og utland{12-1.10}

FriststartFor foreldelsesfristens utgangspunkt er det uvesentlig om skyldner oppholder seg i Norge eller i utlandet. De alminnelige reglene om friststart for skatte-

og avgiftskrav beskrevet i <ZREF RID="12-1.4">, og særregelen for forskuddsskatt og arveavgift i <ZREF RID="12-1.5"> får anvendelse uavhengig av om skyldner oppholder seg i Norge eller i utlandet.

Fristavbrudd og utland generelt Foreldelse avbrytes etter norsk rett ved de tiltak som er beskrevet i foreldelsesloven §§ 14–19. Overfor skyldnere i utlandet vil det imidlertid normalt ikke være mulig å avbryte foreldelse ved utleggsforretning fordi skyldner verken har adresse, oppholdssted eller formuesgoder i Norge, og derfor heller ikke har verneting i Norge.

Norge har inngått en rekke bilaterale og multilaterale avtaler med andre stater om gjensidig samarbeid i forbindelse med skatte- og avgiftskrav. Avtalen må eksplisitt gis anvendelse for innkreving for at bistandsanmodning skal kunne fremsettes. Oppholder skyldner seg i et land som Norge har inngått en samarbeidsavtale med, men hvor avtalen ikke regulerer innkreving, vil innkrevingsmyndighetene ikke kunne avbryte foreldelsesfristen ved en anmodning om bistand. I disse tilfellene vil innkrevingsmyndighetene imidlertid kunne få en tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 10 nr. 2, se nedenfor.

Skyldner oppholder seg på et kjent sted i et land Norge har avtale om bistand til innkreving med For krav som søkes innfordret i medhold av bistandsavtale med fremmed stat, avbrytes foreldelsesfristen ved at det settes fram en bistandsanmodning, jf. foreldelsesloven § 17 nr. 3. Ny frist begynner å løpe når bistandsanmodningen sendes. Dato for fristavbrytelse er den dagen bistandsanmodningen er datert. En anmodning om bistand rettet til en norsk utenriksstasjon, er ikke å regne som en bistandsanmodning og vil ikke avbryte foreldelsesfristen.

Ifølge foreldelsesloven § 21 nr. 1 skjer ingen foreldelse så lenge kravet er til innfordring i bistandsstaten. Fremmes det tvangsfullbyrdelse som virker fristavbrytende i bistandsstaten, vil det bli regnet en ny frist på 10 år fra tiltakets slutning, jf. § 21 nr. 3. Formålet med endringen av foreldelsesloven § 17 nr. 3 som skjedde 25. juni 2004, var å gjøre det lettere å avbryte foreldelsesfristen når skyldner befinner seg i utlandet. Vi legger derfor til grunn at ethvert fristavbrytende tiltak som er ledd i tvangsfullbyrdelse etter bistandsstatens rett, vil gi denne virkningen selv om tiltaket ikke tilsvare tvangsfullbyrdelse etter foreldelsesloven § 17. Ny frist på 10 år vil også gjelde om fordringen anerkjennes under konkurs eller offentlig skifte i bistandsstaten, og dersom den blir omfattet av en gjeldsordning etter bistandsstatens rett, jf. § 21 nr. 3.

Dersom en bistandsanmodning ikke fører til at tvangsfullbyrdelse *fremmes*, varer virkningen av avbruddet i ett år etter at saken er avsluttet, jf. § 22 nr. 1. Dette vil gjelde i de tilfeller hvor bistandsstaten ikke finner vedkommende, eller hvor de av andre grunner ikke har påbegynt tvangsinnfordring. Den datoen bistandsstaten avslutter saken og returnerer den til innkrevingsmyndigheten i Norge regnes som tidspunktet saken er avsluttet, uansett om bistandsstaten har beholdt saken i lang tid uten å foreta seg noe. For skattekrav skal bistandsstaten returnere saken til skattekontoret (Skatt vest). Får ikke Skatt vest opplysning om annet, regnes dato for brevet som avslutter saken fra bistandsstatens side som utgangspunktet for ettårsfristen.

Foretas det derimot tiltak som virker fristavbrytende i bistandsstaten (f.eks. utleggsforretning med resultat «intet til utlegg»), vil det bli regnet ny frist på 10 år fra tiltakets slutning, jf. § 21 nr. 3. Tvangsfullbyrdelsen anses *fremmet* i slike tilfeller og foreldelsesloven § 22 nr. 1 får ikke anvendelse selv om saken deretter returneres fra bistandsstaten som uinndrivelig.

Selv om en bistandsanmodning fører til avbrytelse av foreldelsesfristen, skal det ikke sendes bistandsanmodninger som bare har til formål å avbryte foreldelsesfristen. Av hensyn til det andre landets arbeidsbyrde skal det bare sendes bistandsanmodninger når fordringshaver reelt ønsker bistand til innfordring eller sikring av kravet.

Fristavbrudd ved erkjennelse Tar skyldneren kontakt fra utlandet og erkjenner kravet, vil foreldelsesfristen avbrytes på tilsvarende måte som ved erkjennelse fra en skyldner med opphold i Norge. Ny foreldelsesfrist på tre år vil da løpe fra erkjennelsen, jf. foreldelsesloven § 20. En gjeldsordning inngått i utlandet etter utenlandske regler, blir ansett som en erkjennelse av de norske kravene som er omfattet av gjeldsordningen. Ny frist anses å løpe fra det tidspunktet gjeldsordningen ble stadfestet i utlandet.

Fristforlengelse etter foreldelsesloven § 10 Etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 kan foreldelsesfristen forlenges dersom fordringshaveren mangler nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren.

Bestemmelsen kan benyttes hvis skyldneren har ukjent adresse i Norge eller i utlandet og innkrevingsmyndigheten ikke har lyktes i å oppspore skyldnerens nåværende adresse eller oppholdssted.

Bestemmelsen gir adgang til å påberope en tilleggsfrist for å unngå at krav foreldes. Foreldelsesfristen kan forlenges med inntil 10 år, jf. foreldelsesloven § 10 nr. 4, dvs. at kravet foreldes etter totalt 13 år (tre års alminnelig foreldelsesfrist og ti års tilleggsfrist). Vilkårene for å få tilleggsfrist er at fordringshaver har manglet nødvendig kunnskap om skyldnerens oppholdssted og at han har gjort det som er rimelig for å bringe oppholdssted på det rene. Det er ikke et krav at fordringshaver må være totalt uvitende. Det fremgår av ordlyden at det er tilstrekkelig at han mangler «nødvendig kunnskap». I dette ligger at fordringshaver må mangle kunnskap som gjør at han kan inndrive kravet på formålstjenlig måte.

En tilleggsfrist etter foreldelsesloven § 10 nr. 1 begynner først å løpe når fordringshaver fikk eller burde fått kunnskap om ny adresse. Foreldelse inntreffer tidligst ett år etter den dagen innkrevingsmyndigheten fikk, eller burde fått, slik kunnskap.

Det følger av ordlyden at fordringshaver må utvise aktsomhet i forhold til kunnskapskravet, jf. formuleringen «burde skaffet seg kunnskap». I dette ligger at fordringshaver må være aktiv og har en viss plikt til å skaffe kunnskap om skyldnerens oppholdssted. Videre følger det av forarbeidene og rettspraksis at fordringshaveren plikter å foreta undersøkelser i et rimelig omfang for å bringe skyldnerens oppholdssted på det rene, jf. [Ot.prp. nr. 38 \(1977–78\)](#) s. 63. Kravene til undersøkelser må her bero på en helhetsvurdering. Rettspraksis har lagt samme syn til grunn, se bl.a. kjennelse inntatt i [Rt. 1993 s. 911](#) som vektlegger at fordringshaveren i rimelig omfang må foreta undersøkelser for å bringe skyldnerens

oppholdssted på det rene. Undersøkelsesplikten må alltid vurderes konkret ut ifra hver enkelt situasjon og i forhold til kostnader og mulighet for et positivt resultat.

I henhold til kjennelse fra Frostating lagmannsrett 18. august 2004 er det normalt tilstrekkelig for å oppfylle undersøkelsesplikten at fordringshaveren foretar årlige søk i folkeregisteret og andre tilgjengelige registre. Den enkelte sak kan foranledige andre undersøkelser, men dette må vurderes i forhold til kostnader og mulighet for et positivt resultat. Har fordringshaver opplysninger, eller begrunnet mistanke, om at skyldner befinner seg i en stat som har inngått avtale med Norge om utveksling av opplysninger, må det sendes en adresseforespørsel til denne staten. Av hensyn til utenlandske myndigheter skal det ikke sendes adresseforespørsler flere ganger vedrørende samme skyldner for å oppfylle undersøkelsesplikten etter foreldelsesloven § 10 nr. 1. Har det imidlertid gått 5 år fra første adresseforespørsel ble sendt kan det sendes ny forespørsel på samme skyldner. Ved negativt resultat av slike undersøkelser er vilkåret for fristforlengelse etter § 10 nr. 1 oppfylt.

Bistandsanmodning ikke mulig Etter foreldelsesloven § 10 nr. 2 kan foreldelsesfristen forlenges dersom norsk eller fremmed lov, eller annen uovervinnelig hindring gjør at foreldelsesfristen ikke kan avbrytes. Vilkårene for forlengelse etter denne bestemmelsen er oppfylt når skyldneren oppholder seg på et kjent sted i et land Norge ikke har avtale om bistand til innkreving med, eller dersom skattyter oppholder seg i land Norge har en slik avtale med, men kravet mot skattyter er mindre enn den beløpsmessige minimumsgrensen for bistandsanmodninger.

Dersom kravet mot skattyter er mindre enn den beløpsmessige minimumsgrensen for bistandsanmodninger, vil det i praksis ikke være mulig å sende en bistandsanmodning, og således avbryte foreldelse etter foreldelsesloven § 17 nr. 3. Etter direktoratets oppfatning må de avtalte minimumsgrensene for bistandsanmodninger derfor anses å være en «uovervinnelig hindring» i § 10 nr. 2 forstand.

Foreldelse inntreffer da tidligst ett år etter at denne hindringen opphørte, dvs. når skyldner flytter tilbake til Norge eller til et land det kan sendes bistandsanmodning til, eller når kravet overstiger beløpsgrensen slik at bistandsanmodning kan sendes. Foreldelsesfristen kan forlenges med inntil 10 år etter denne bestemmelsen, jf. § 10 nr. 4. Dette vil altså gi en maksimal foreldelsesfrist på 13 år for slike krav.

Det kan reises spørsmål om en lignende undersøkelsesplikt som følger av § 10 nr. 1 også kan utledes av § 10 nr. 2, for eksempel hvor skyldner flytter fra et land uten avtale om bistand til innkreving tilbake til Norge. Det følger av bestemmelsen at foreldelse inntreffer «tidligst ett år etter at denne hindringen opphørte». Det kreves nødvendigvis visse undersøkelser for å finne ut når en aktuell hindring opphørte. Verken forarbeidene eller rettspraksis omtaler imidlertid en eventuell undersøkelsesplikt i forbindelse med § 10 nr. 2. Det foreligger likevel etter direktoratets oppfatning ingen klare holdepunkter for å vurdere § 10 nr. 1 og nr. 2 ulikt. Det antas derfor at det i henhold til § 10 nr. 2 foreligger en lignende undersøkelsesplikt som etter § 10 nr. 1.

Se generelt om tilleggsfrister i <ZREF RID="12-1.9">.

12-1.11 Foreldelse av annet enn kravet{12-1.11}

Foreldelsesproblematikken fremkommer på flere områder i lovverket. I tillegg til foreldelsesfrister for selve kravet, finnes det foreldelsesfrister for bl.a. panteretten og rettsvernet som det er viktig å ta hensyn til.

12-1.11.1 Panterett{12-1.11.1}

Namsutlegg Det følger av panteloven § 5-13 første ledd at et namsutlegg som ikke er registrert i et realregister, bortfaller dersom det ikke er begjært tvangsdekning innen tre år etter at panteretten ble stiftet. Dette gjelder ikke for krav på skatt og offentlig avgift, jf. panteloven § 5-13 annet ledd. Unntaket fra treårsfristen i første ledd innebærer at det ikke gjelder en selvstendig bortfallsfrist for namsutlegg der tvangsgrunnlaget er det offentlige krav på skatt og offentlig avgift. Pantet foreldes således ikke.

Lovbestemt pant (legalpant) Lovbestemt pant faller bort dersom det ikke senest 2 år etter at pantekravet skulle ha vært betalt, innkommer begjæring til namsmyndigheten om tvangsdekning, eller dersom dekningen ikke gjennomføres uten unødig opphold, jf. panteloven § 6-3 første ledd. Hvis pantekravet skal betales i to eller flere terminer årlig, blir fristen etter første ledd regnet fra det tidspunkt da den siste terminen skulle ha vært betalt, jf. panteloven § 6-3 annet ledd. Dersom det er kommet i stand en gjeldsordning etter gjeldsordningsloven, faller panteretten likevel tidligst bort en måned etter gjeldsordningens avslutning, jf. panteloven § 6-3 tredje ledd. Om den lovbestemte panteretten faller bort, faller ikke dermed det kravet som panthaveren måtte ha mot skyldneren bort. Selve kravet foreldes etter foreldelseslovens regler. Panteloven § 6-3 gir hjemmel for selvstendig foreldelse av legalpant.

12-1.11.2 Kausjon{12-1.11.2}

Utgangspunktet er at en kausjonsforpliktelse foreldes etter de samme regler som hovedforpliktelsen, jf. foreldelsesloven § 7. Fristens utgangspunkt vil være det samme for skatte- og avgiftskravet og kausjonskravet (selv om kausjonskravet forfaller senere enn hovedfordringen). For skatte- og avgiftskrav løper foreldelsesfristen fra utgangen av kalenderåret kravene forfaller til betaling, jf. skattebetalingsloven. § 12-1 annet ledd.

Dette gjelder likevel ikke hvis kausjonen er stiftet etter at foreldelsesfristen på skattekravet er påbegynt. Fristen vil da løpe fra tidspunktet kausjonsavtalen ble inngått. Fristens lengde vil som et utgangspunkt også være lik. Skatte- og avgiftskrav foreldes normalt etter tre år, jf. foreldelsesloven § 2, og det vil i disse tilfellene også løpe en tre-års frist for kausjonskravet.

Lengden på kausjonskravets foreldelsesfrist beregnes etter de regler som gjaldt for hovedkravet da kausjonen ble *stiftet*, jf. [Ot.prp. nr. 38 \(1977–1978\)](#) s. 59. Har skattekravet fått en tilleggsfrist før kausjonen ble stiftet, f.eks. en 10-års frist etter avholdt utleggsforretning eller at skyldneren har underskrevet et gjeldsbrev, vil kausjonskravet også få en 10-års frist.

Foreldelsesloven § 7 angir kun hvilke regler som skal legges til grunn ved vurdering av foreldelse. Den sier ikke at kausjonskravet foreldes samtidig med

hovedkravet. Det løper selvstendig foreldelse for de to kravene, men likevel er det slik at kausjonskravet ikke foreldes etter hovedkravet. Det siste følger av foreldelsesloven § 25 nr. 2.

Foreldelsesreglene for kausjon innebærer at kausjonen kan foreldes tidligere enn hovedkravet, men ikke senere enn dette. Merk at reglene om foreldelse i utgangspunktet er preseptoriske. Det kan derfor i liten grad inngås avtaler som fraviker reglene til ugunst for skyldner. Loven åpner likevel opp for enkelte unntak, se foreldelsesloven §§ 28 og 25 nr. 2.

Standardgarantier for kredittordningene under Skatteetatens ansvarsområde, løper på ubestemt tid. Varigheten av en bankgaranti vil ta utgangspunkt i perioden garantien etter sin ordlyd skal gjelde. Skal garantien for eksempel gjelde i fem år, vil krav som er oppstått etter at garantien gikk ut ikke kunne gjøres gjeldende mot garantisten. Krav som oppstår eller skulle ha oppstått i garantiperioden vil i henhold til våre standardgarantier og etablert praksis kunne fremsettes innen ett år etter at garantien er oppsagt.

12-1.11.3 *Rettsvernet*{12-1.11.3}

Tinglysingsloven § 30 Det følger av tinglysingsloven § 30 første ledd at virkningen av tinglysing faller bort for panterrett som er stiftet ved utleggsforretning, fem år etter at forretningen er tinglyst. Vi presiserer at utleggspannet fremdeles er gyldig selv om utlegget ikke blir retinglyst innenfor fem-årsfristen. Utlegget kan retinglyses selv om denne fristen er oversittet, men utlegget vil da få prioritet fra tidspunktet det retinglyses, se [Rt. 1996 s 617](#). For arrestforretninger og midlertidige forføyninger faller virkningen av tinglysing bort to år etter at forretningen eller kjennelse om forlengelse er tinglyst. Det følger videre av annet ledd at bestemmelsen i første ledd ikke kommer til anvendelse dersom panteretten blir tinglyst på ny før utløpet av fristen. Loven stiller et absolutt krav om at tinglysingen er gjennomført før fristens utløp. Det løper i så fall en ny frist av samme lengde som den første, regnet fra den siste tinglysing.

12-1.12 *Foreldelse av straff*{12-1.12}

Foreldelse Den særskilte foreldelsesregelen som tidligere var plassert i skattebetalingsloven § 18-3 første ledd ble opphevet ved ikrafttreddelsen av den nye straffeloven 1. oktober 2015. Det medførte at de alminnelige foreldelsesreglene i straffeloven nå vil komme til anvendelse. Det vises særlig til straffeloven § 86 første ledd bokstavene a til e som angir foreldelsesfristenes lengde.

Etter straffeloven § 86 første ledd styres fristen for foreldelse av strafferammen i det enkelte straffebud. Det innebærer at der den høyeste lovbestemte straffen er bot eller fengsel inntil ett år, foreldes straffansvaret etter to år. Videre vil foreldelsesfristen være fem år der den høyeste lovbestemte straffen i straffebudet er fengsel inntil tre år. Forsettlig overtredelse av de handlingene som omfattes av skattebetalingsloven §§ 18-1 og 18-2 har en strafferamme på «bot eller fengsel inntil 2 år». Det innebærer at straffansvaret for forsettlige overtredelser av bestemmelsene har en foreldelsesfrist på fem år, jf. straffeloven § 86 første ledd bokstav b.

Strafferammen for grov uaktsom overtredelse av §§ 18-1 og 18-2 har en strafferamme på «bot eller fengsel inntil 1 år». Det innebærer at foreldelsesfristen for disse overtredelsene er to år, jf. straffeloven § 86 første ledd bokstav a.

Før ikrafttredelsen av den nye straffeloven 1. oktober 2015 var foreldelsesfristen etter skattebetalingsloven § 18-3 for alle krav på tre år. Fordi det i mange tilfeller vil være vanskelig å bevise forsett, vil de nye reglene om foreldelsesfristens lengde i praksis medføre at mange av overtredelsene på skatte- og avgiftsområdet nå blir foreldet etter bare to år, i stedet for tre år som tidligere. **Utgangspunktet for foreldelsesfristen** Foreldelsesfristen for et straffbart forhold begynner først å løpe fra det tidspunktet da det straffbare forholdet har opphørt, jf. straffeloven § 87. Det blir dermed viktig å kunne avgjøre når et straffbart forhold bringes til opphør.

Når gjerningsinnholdet i straffebestemmelsen er knyttet til oppfyllelse av handlingsplikter, slik tilfellet normalt vil være ved overtredelser av skattebetalingsloven kap. 18, starter ikke foreldelsesfristen å løpe før plikten er oppfylt eller muligheten til å oppfylle har falt bort. I Høyesteretts kjennelse av 3. mai 1955 **Rt. 1955 s. 426**([Rt. 1955 s. 426](#)) ble det slått fast at det straffbare forholdet består så lenge kravet på skattetrekkbeløpet består. **Rt. 1973 s. 486** I Høyesteretts kjennelse av 13. april 1973 ([Rt. 1973 s. 486](#)) ble det tilsvarende lagt til grunn at så lenge det er mulig å oppfylle handlingsplikter som har vært unnlatt, består det straffbare forhold. Med henblikk på opphør av muligheten til oppfyllelse vises det til **Rt. 1974 s. 837**[Rt. 1974 s. 837](#), **Rt. 1976 s. 980**[Rt. 1976 s. 980](#) og **Rt. 1976 s. 1438**[Rt. 1976 s. 1438](#). I disse avgjørelsene ble muligheten til å oppfylle ansett å opphøre idet konkurs ble åpnet i bedriften.

Ved unnlatt trekk vil i alminnelighet det enkelte lønnsoppgjørstidspunktet legges til grunn som utgangspunkt for foreldelse, dersom ikke det enkelte oppgjør inngår i en rekke med flere påfølgende brudd på trekkplikten. I sistnevnte tilfelle kan forholdet bli å anse som et **Fortsatt straffbart forhold**fortsatt straffbart forhold.

Det er av betydning for beregning av foreldelsesfristen om man står overfor et fortsatt straffbart forhold eller flere adskilte overtredelser, fordi fristen begynner å løpe på forskjellige tidspunkt. Dersom overtredelsen består i unnlatt trekk over flere terminer, vil det være nærliggende å betrakte dette som et fortsatt straffbart forhold. Utgangspunktet for når foreldelsesfristen begynner å løpe, vil da måtte legges til lønnsutbetalingstidspunktet i den siste terminen hvor det foreligger pliktbrudd. **Foreldelse erstatningskrav** Dette skiller seg fra tilfellene hvor staten krever erstatning for sitt økonomiske tap som følge av den straffbare handling. I disse sakene behandles hver enkelt termin atskilt med tanke på når foreldelsesfristen begynner å løpe. Det er ikke uvanlig når det først foreligger unnlatt trekk hos arbeidsgiver, at dette er forhold som gjerne pågår over flere terminer. I Høyesteretts dom av 30. juni 2011 **Rt. 2011 s. 1029**([Rt. 2011 s. 1029](#)) var spørsmålet om et erstatningskrav for manglende forskuddstrekk var foreldet. Daglig leder gjorde gjeldende at skaden inntraff allerede da lønnen ble utbetalt uten at skattetrekkbeløpene ble satt inn på skattetrekkkontoen, og at kemneren allerede på dette tidspunkt hadde tilstrekkelig kunnskap om tapet. Høyesterett var ikke enig, og uttalte i avsnitt 39 at foreldelsesfristens utgangspunkt ikke nødvendigvis faller sammen med tidspunktet for unnlattelsen, det kreves at det erstatningsbetingede forholdet har fått økonomiske konsekvenser. I dette tilfellet forelå ikke slike

konsekvenser før etter konkursåpningen, det var først på dette tidspunktet det ble klart at selskapet ikke kom til å betale kravet.